

sodobnem, zmehaniziranem, etabliranem svetu, kjer se spopadata deloma rustikalna navzočnost in zavezanost izvornim temeljem s prisilo prilagajanja danosti.

Avtor zbirke ohranja izpovedni karakter do konca, s čimer pristaja na možnost upovedovanja misli, spoznanj, skozi besedni medij komunikacije, s pomočjo prvoosebnega lirskega subjekta kot nosilca meditativnosti. Šömnov Prekmurski rokopis ostaja zvest svoji poetični tradiciji iz prejšnjih zbirk, morda za sedanjí okus in pesniško tradicijo preveč očitno izpovedno voljo, celo romantično skepsó in verzno-leksično ohlapnostjo.

DENIS PONIŽ, DIONIZOVE PESMI

Pesnik, esejist in kritik Denis Poniž, kronist sočasne pesniške ustvarjalnosti na Slovenskem v Naših razgledih, se med svojim pretežno esejističnim in teoretskim študijem poetike, literarne teorije in zgodovine ukvarja tudi s pesniškim ustvarjanjem; morda bolj v senci esejistike, ki ima v njegovem opusu večji obseg, vendar pa hoče priti v literarno zgodovino tudi kot ustvarjalec. To pa danes niti ni presenečenje, saj je pesnikov-teoretikov vedno več, pri čemer niti ni nujno, da izvirna ustvarjalnost sovпада z ločenimi teoretskimi dognanji.

Poniževe Dionizove pesmi, nastale so v letih 1972—73, se s svojimi razdelitvami na cikle Paradoksi, Bela gora sladki šelest, spevi o pohabljenih, Vsi misteriji tega sveta, ne približujejo najmodernejšemu, avantgardnemu pesniškemu izrazu na Slovenskem. Ničesar bistveno presenetljivega ni v njih, šokantnega, izrazito inovatorskega, da bi

veljalo o njih razmišljati kot o presežku mlajše tradicije.

Že cikel Paradoksi ohranja antropocentrična občutja sveta z izrazito vlogo prvoosebnega lirskega subjekta, razpetega med samoto, stisko, strahom, izmučenostjo, sanjami... Cikel ne zastavlja enotnega pesniškega projekta, niti vsebinskega niti kompozicijskega.

Drugi cikel, Bela gora sladki šelest, prinaša »popotovanjske skice«, erotična občutja in kontrastne impresije, kjer je dovolj možnosti za kontrastno variacijo sintagem, besednih zvez, od povsem konvencionalnih: »kakšne lepe besede; žar sončne luči; vsi misteriji tega sveta; pod sladkim bremenom; pred dražljivim vonjem; z golo kožo v vetru; med golimi zidovi; okus se spreminja; vonj po poželjivosti; rahli dih ustnic; nesrečni kamen samotar; nemirno valovanje trav;« do bolj pesniško in jezikovno inventivnih: »sentiment je nabrekla harfa; lupina je grič pozabljenja; sredica peče s svojim vonjem; dimenziji strahu sta trpljenje in evforija; slišim olesenelega konca, kako dirja skozi preduh mednožja; odmev bibavice v koži, ...« V posameznih tekstih (sled; da sem; mehkoba) so pesniška prizadevanja v tem ciklu po ubeseditvi čutnih dojemanj pojavnosti največja, niansirana v pomensko gostem, metaforičnem jeziku. Tudi cikel Bela gora sladki šelest ni enoten.

V tretji cikel, Spevi o pohabljenih, (s pripisom datumov: enaintrideseti maj, peti junij in šestindvajseti september) je zajet deloma aforističen, deloma ironično-paradističen splet treh tekstov, v katerih prihaja do veljave kaotična podoba sveta in zmedenega človeka v njem. Avtor cikla ne zastavlja dileme med pravilnostjo in nepravilnostjo, urejenostjo in neurejenostjo, smiselnostjo in nesmiselnostjo... sveta, ker ga ne aktualizira s stališča ideologije ali ideje nasploh, prav tako je človek v tem svetu razpet med nepomembnostjo, manipulacijo, neavtentič-

* Denis Poniž, Dionizove pesmi, Založba Obzorja Maribor 1976, opremil Vasko Pregelj, str. 46.

nostjo, neskladnostjo, kar daje celoti karakter kritike splošnobivanjske tematike brez individualnega karakterja, zlasti pa brez rešitvenega projekta. Temu ustrežna je metaforika, aforistična, z mnogimi »zgodovinskimi motivi in emblemi«, ki pa, kot kaže, nimajo povsem zgodovinske trdnosti in pomembnosti. Avtor jih verjetno uporablja zaradi »naslonitve« tekstovnega projekta cikla na lekseme, znane iz zgodovine, le-ti so v ciklu »opora« v razbiranju bivanjskih leg, pri čemer prevladujejo negativni, ironično-parodični . . . toni. Le-ti kažejo na bivanjsko resignacijo in nemoč.

Zadnji cikel, Vsi misteriji tega sveta, ni več tako abstrakten v naslanjanju na motivne opore — tu so razvidni pejzaži (Notranjska, O času in reki, Jutro) s folklorno-etnografskimi elementi, razvidnejšim, nemitskim jezikom, povednostjo, antropomorfizmi; do deloma »družinskih tekstov« (Včasih, Slučajno dvanajstega junija) in življenjskih spoznanj — Slovensko svetobolje (»najbolje je / če greš deset kilometrov / naokrog po dolini / in se vrneš / z malo sončnice / in razrezanimi podplati / in še bolje je / da ves čas / ne srečaš človeka / in ne rečeš besede« (44).

Poniževe Dionizove pesmi niso (po pričakovanju in po povedanem) pričakovano »dionizijske«, če razumemo pridevnik dionizičen kot razposajen, razuzdan, neumirjen ipd. Celota zbirke daje prej vtis bivanjskih stisk, pesimizma in resignacije, čeprav hočejo posamezni verzi in sintagme bralca zavesti, da bi prepoznal v njih »uživaštvo, slast.« Za pravo dionizijstvo je potreben veliko »lahkotnejši« izraz, kar se kaže tako v izboru motivike, leksike in gradnje verzov, zato je Poniževa zbirka v bistvu neskladje med »napovedano« ali »pričakovano« »vsebinsko« in njeno realizacijo, hkrati pa tudi znotraj aktualiziranih »tem« heterogena celota.

ERNEST RUŽIČ, MILIJONTA VSAKDANJOST

Ime Ernesta Ružiča nam je veliko bolj v zavesti kot poročevalca radia Ljubljana iz Pomurja, kot pa pesnika, kar pa glede na število pesnikov na Slovenskem ni presenetljivo, zlasti če gre za pišočega (poročevalca) ustvarjalca iz predelov, ki so od kulturnih centrov nekoliko oddaljeni. Od take poezije praviloma ne pričakujemo avantgardnosti ne v obliki ne v izrazu, ampak bolj odzivnost na konkreten čas in prostor, lokalno tematiko, pokrajinsko prepoznavnost in tipiko. S tako usmerjenostjo si ta poezija hitro pridobi bralca, ker je »naša« in »odraža« konkretni svet s tipičnim življenjem v njem. Poezijo Ernesta Ružiča smemo vsaj deloma uvrstiti v to smer, npr. cikel Mura, kot najbolj »pokrajinski« v Milijonti vsakdanjosti.*

Zbirka je razdeljena na šest ciklov: Iščemo znanca mrtvega neznanca, Abeceda, Mura, Človek človeku človek z napako, Sonca in Tipke. Že v prvem ciklu uporablja avtor v motivnih temeljih »časopisno črno kroniko« kot nosilec vsebinskih pesniških nadgradenj in preoblikovanj vsakdanjih, že »serijskih« poročil o življenjskih nesrečah in tragedijah vseh vrst. Motiv je izbran dovolj spretno, avtor je na videz nepesniško materijo oblikoval z večino ma ohranjeno povednostjo, z opisom tragičnega dogodka, nekajkrat z refrenom: »Kdor/. . ./naj to takoj sporoči najbližji postaji milice.« Cikel aktualizira tipologijo nesreč od naplavitve trupla, avtomobilske in avtobusne nesreče, samomora, potopa, ne da bi avtor iskal kakršen koli vzročno-posledični izvor ali opisu dodal moralistično komentatorski značaj ter problematiziral kakršno koli »ozadje« življenjskih

* Ernest Ružič, Milijonta vsakdanjost, Pomurska založba Murska Sobota 1976, oblikovalec Franc Mesarič, str. 60.